

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ

УДК 378.147:37.011.3-051

DOI: 10.12958/2227-2747-2019-2(171)-43-52

Шама Ірина Петрівна,

кандидат педагогічних наук,

асистент кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ, Україна

irinoshka2014@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8354-0728>

Сучасні напрями вдосконалення педагогічної освіти передбачають забезпечення особистісно зорієнтованої освіти на основі усвідомлення майбутніми вчителями індивідуальних особливостей власної особистості, формування індивідуального стилю професійної діяльності. Соціокультурні реалії сьогодення засвідчують, що саме від учителя залежить успішність соціального та особистісного розвитку учнівської молоді, становлення їхнього світогляду, громадянської позиції, розвиток творчого потенціалу.

Формування вчителя як суб'єкта педагогічної діяльності в процесі професійної підготовки визначає необхідність орієнтації педагогічної освіти на підготовку вчителя, здатного вибудувувати власну професійну діяльність відповідно до гуманістичної парадигми та викликів сучасного світу. За таких умов особливого значення набуває формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального

стилю професійної діяльності на основі кейс-технологій.

Теоретико-методичні засади формування педагогічної спрямованості майбутніх учителів репрезентовано в наукових працях таких дослідників, як О. Антонова, В. Галузяк, О. Дубасенюк, І. Зязюн, І. Ісаєв, Б. Коротяєв, Н. Кузьміна, О. Кучерявий та ін., формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх педагогів – Н. Веригіна, О. Лапіна, Л. Макарова, А. Торхова, О. Чернічкіна та ін.

Аксіологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів представлено в студіях Н. Асташової, Р. Габдулхакова, Т. Калюжної, А. Кір'якової, В. Сластьоніна, Н. Ткачової, Г. Чижакової та ін.

У наукових розвідках П. Баєва, Л. Барнса, Ш. Бобохужаєва, О. Долгорукова, К. Кристенсена, О. Смолянинової, Ю. Сурміна, З. Юлдашева розглянуто потенціал кейс-технологій у забезпеченні практико зорієнтованого, особистісно-розвивального характеру вищої освіти.

Теоретико-методичні засади використання кейс-технологій у педагогічній освіті репрезентовано в роботах І. Андриаді, В. Бейзерова, М. Варданян, М. Голубчикової, І. Осадченко, М. Савельєвої, Л. Савенкової та ін.

Мета статті – схарактеризувати сутнісні ознаки мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності, визначити шляхи використання кейс-технологій як засобу формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до професійної діяльності.

У процесі дослідження використано наукові положення особистісно зорієнтованого, аксіологічного методологічних підходів, методи аналізу, порівняння та узагальнення наукових ідей, представлених у вітчизняних та зарубіжних джерелах, аналіз продуктів діяльності.

Важливим чинником професійного становлення майбутніх учителів необхідно розглядати формування мотиваційно-ціннісного ставлення до індивідуального стилю професійної діяльності, яке сприяє розвитку та реалізації студентами педагогічних спеціальностей власних потенційних можливостей, усвідомленню цінностей освітнього простору та ціннісного підґрунтя педагогічної взаємодії.

На основі аналізу наукових положень щодо понять «індивідуальний стиль діяльності» (Г. Берулава, Б. Вяткін, Є. Ільїн, Є. Климов, В. Мерлін та ін.), «індивідуальний стиль професійної діяльності» (Є. Климов, В. Толочек, В. Шадриков та ін.), «індивідуальність педагога» (С. Гільманов, О. Гребенюк, Т. Гребенюк, О. Заболотська, О. Отич, О. Пехота, Є. Рогов та ін.), «індивідуально-типологічні характеристики педагога» (М. Амінов, Є. Климов, Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Петрова та ін.), «індивідуальний стиль професійної діяльності вчителя» (Н. Веригіна, І. Вохмяніна, Ж. Ковалів, С. Колосова, О. Прохорова, А. Торхова, О. Худенко, І. Цар та ін.) *індивідуальний стиль професійної діяльнос-*

ті майбутніх учителів вважаємо інтегральним особистісним утворенням, що визначає індивідуальну стратегію й тактику організації педагогічної діяльності й забезпечує продуктивність та оптимальну реалізацію завдань професійної діяльності.

Ціннісно-мотиваційне ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності необхідно розглядати як сукупність уявлень про індивідуальні особливості педагогічної діяльності, внутрішню позицію щодо власної індивідуальності та індивідуальності учня, які набувають для майбутніх учителів особистісного смислу, поцінуються як значуще для власного життя й життя суспільства.

Методологічним підґрунтям для аналізу поняття «мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності» є наукові положення психології ставлень (Б. Ломов, В. М'ясищев, К. Платонов), цінностей (О. Асмолов, Б. Братусь, Д. Леонтьєв, О. Леонтьєв, В. Тугаринов та ін.), мотивації (В. Ільїн, Т. Гордєєва, С. Занюк та ін.).

В. М'ясищев наголошував на тому, що «ставлення людини в розвиненому вигляді є цілісною системою індивідуальних вибіркових, свідомих зв'язків особистості з різними сторонами об'єктивної дійсності» (Мясищев, 1995, с. 16). Саме ставленням, на його погляд, визначаються дії та вчинки людини. Показовою є думка Б. Ломова, який уважав, що термін «ставлення» передбачає не тільки й не стільки об'єктивний зв'язок людини із середовищем, скільки її суб'єктивну позицію в цьому середовищі (Ломов, 1981).

Підкреслимо, що ціннісне ставлення людини виникає в ситуації вільного вибору й відображає її переваги щодо певної системи цінностей. Відповідно, ціннісне ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності стимулює майбутніх учителів до творчого використання отриманих у процесі навчання знань, умінь та навичок, створює передумови для

концентрації вольових зусиль, спрямованих на саморозвиток та самовиховання.

Процес вироблення цінностей особистості індивідуальний, вони не копіюються з досвіду інших людей, не беруться з книжок, не можуть засвоюватись у готовому вигляді. Цінності, якими керується майбутній учитель у процесі професійної підготовки, пов'язані з його світоглядною позицією, особистісними пріоритетами. Цінності в такому контексті приймають форму мотивів та визначають побудову мотиваційної сфери. Мотиваційно-ціннісне ставлення до індивідуального стилю професійної діяльності створює підґрунтя для цілепокладання, актуалізації внутрішніх ресурсів для подальшого свідомого керування своєю діяльністю.

Зазначена позиція особливо важлива в студентському віці, оскільки, як зазначає Л. Сердюк, саме в цьому віці виявляється посилення «здатності до самодетермінації і закономірного розширення обсягу особистісної свободи від зовнішніх та внутрішніх обставин» (Сердюк, 2012, с. 46).

Мотив є спонукальною причиною будь-якої дії, вирішальним елементом формування будь-якої особистісної якості та є визначальним для будь-якої діяльності людини. С. Занюк указує, що «мотивація – це сукупність спонукальних чинників, що визначають активність особистості; до них належать мотиви, потреби, стимули, ситуативні чинники, які детермінують поведінку людини» (Занюк, 2002, с. 6).

Відповідно, мотиваційно-ціннісне ставлення передбачає професійну спрямованість майбутнього вчителя (ціннісне ставлення до професії педагога, професійний інтерес, прагнення до професійного саморозвитку, самовдосконалення своєї педагогічної майстерності); усвідомлення майбутнім учителем необхідності формування власного індивідуального стилю педагогічної діяльності як важливого ціннісного компонента професіоналізму й умо-

ви успішності своєї професійно-педагогічної діяльності.

Суттєвим у досліджуваному контексті постає *мотивація досягнення та успіху*, яка, як зазначає Т. Гордеева, «виявляється в прагненні докладати зусилля та досягати якомога кращих результатів у галузі, яку суб'єкт вважає важливою та значущою» (Гордеева, 2006, с. 8).

Майбутній учитель, мотивований на успіх, характеризується рішучістю в нестандартних ситуаціях, готовністю брати на себе відповідальність, адекватною самооцінкою, що є дуже важливим у процесі професіоналізації й вироблення індивідуального стилю діяльності. Визнання особистості і учня, і педагога як системоутворювальної цінності освітнього простору зумовлює акценти на *особистісно зорієнтованому, аксіологічному методологічних підходах* у забезпеченні мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності.

У колективній монографії «Професійна педагогічна освіта: системні дослідження» (2015) відзначено, що «результативність підготовки майбутніх учителів залежить багато в чому від того, наскільки ними усвідомлюються різноманітні функції навчальної діяльності у контексті їх фахового становлення та від того, як вони інтегруються на теоретичному рівні й у практичній діяльності, оскільки процес навчання для кожного стає індивідуалізованим, що дозволяє ефективніше вдосконалювати фахові знання, вміння і навички, виходячи з інтересів і спеціальних здібностей студентів» (Професійна педагогічна освіта, 2015, с. 229). Відповідно, особистісно зорієнтований підхід характеризується спрямованістю на формування індивіда, «наділеного своїм неповторним суб'єктивним досвідом» (Особистісно, 2008, с. 183).

Аксіологічний підхід у педагогічній освіті (Т. Калюжна, Г. Радчук, В. Сластьонін та ін.) пов'язаний з необхідністю нормативно-ціннісної регуляції та саморегуля-

ції процесів професійного становлення майбутніх учителів.

Особливо відзначимо позицію Т. Калюжної, яка зазначає, що «світ цінностей досить часто зв'язується з поведінковим стилем педагога» (Калюжна, 2012, с. 52). При цьому наголос зроблено на необхідності взаємозв'язку нормативних ціннісних орієнтацій, що визначаються, з одного боку, сучасними вимогами суспільства до особистості вчителя, а з іншого – наявністю певних стереотипних уявлень про особливості педагогічної праці та індивідуальних ціннісних орієнтацій, які зумовлені ціннісно-сисловою сферою педагога, його соціокультурним досвідом, впливом референтних осіб у процесі педагогічної освіти. Необхідність реалізації особистісно зорієнтованого, аксіологічного підходів у педагогічній освіті, посилення її практичної спрямованості зумовлює увагу до педагогічних технологій, що забезпечують включення майбутніх учителів в активну навчально-пізнавальну діяльність.

Серед таких технологій провідне місце належить *кейс-технології* як виду інтерактивних освітніх технологій, спрямованих на формування знань, умінь, особистісних якостей на основі аналізу та вирішення реальної або змодельованої ситуації в контексті професійної діяльності, представленої у вигляді кейса.

З урахуванням теоретико-методичних засад використання кейс-технологій в освіті (П. Баєв, А. Вербицький, О. Долгоруков, А. Панфілова та ін.), у педагогічній освіті (І. Андріаді, В. Бейзеров, М. Варданян, М. Голубчикова, І. Осадченко, М. Савельєва та ін.) визначено такі переваги кейс-методу: можливість роботи групи в єдиному проблемному полі; використання структурованої інформації, що знижує ступінь невизначеності в умовах ліміту часу; використання принципів проблемного навчання; можливість набуття студентами не тільки знань, а й глибокого розуміння теоретичних концепцій; можливість створення но-

вих продуктивних стереотипів діяльності; вироблення навичок найпростіших узагальнень (Долгоруков, 2002); можливість «подолати один з головних недоліків навчання у вищій школі – відсутність взаємозв'язку теорії і практики» (Баєв, 2008, с. 7); колективне вироблення рішень; багатальтернативність рішень; наявність системи групового оцінювання діяльності, керованості емоційної напруги тих, хто навчається (Варданян, 2009, с. 11). Відзначимо, що кейс – це не просто правдивий опис ситуації, а єдиний інформаційний комплекс, що дозволяє зрозуміти ситуацію.

Грамотно виготовлений кейс провокує дискусію, прив'язуючи тих, хто навчається, до реальних фактів, дозволяє змодельовувати реальну проблему, з якою в подальшому доведеться зіткнутись на практиці. Крім того, кейси розвивають аналітичні, дослідницькі, комунікативні навички, виробляють уміння аналізувати ситуацію, планувати стратегію і приймати управлінські рішення (Голубчикова, 2012, с. 11).

У науковій літературі представлено різні підходи до класифікації кейсів: за кількістю інформації, що надається; за складністю; за обсягом і структурою; за видом аналітичної діяльності; за наявністю сюжету; за часовою послідовністю матеріалу; за типом методичної частини; за джерелом інформації. Відповідно, у практиці вищої школи використовують такі кейси, як відкритий, кейс-айсберг, що не містить достатньої інформації та його вирішення потребує пошуку додаткової інформації; ілюстративні, навчальні; прикладні вправи, мінікейс; стислий, повний; структурований, великий неструктурований кейс; проблемний, відкритий, проєктний, діагностичний; сюжетні та безсюжетні; питальний, кейс-завдання; навчальні; практичні (польові); відеокейс; кейс на основі творів мистецтва.

З метою вирішення завдань формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності доцільно ви-

користувати такі види педагогічних кейсів:

- *вступний ілюстративний мінікейс* (невеликий за обсягом кейс, що містить опис фрагмента педагогічної реальності та використовується на початку вивчення відповідного модуля або навчальної теми);

- *кейс на основі автонаративів* (кейс, матеріал для якого визначається на підставі особистісних наративних описів студентів (автонаративів) та слугує джерелом для індивідуального та групового аналізу);

- *відкритий кейс на основі публіцистичних та статистичних матеріалів* (кейс, що містить фрагмент публіцистичного твору педагогічного характеру, комплекс статистичних матеріалів у галузі освіти, які репрезентують певний фрагмент педагогічної дійсності. Завданням студентів є визначення проблеми та шляхів її вирішення);

- *діагностичні кейси* (кейси, що містять інформаційну частину згідно з темою та комплекс діагностичних матеріалів для проведення самодіагностики та самооцінки певних умінь і навичок);

- *проблемний мінікейс на основі педагогічної ситуації* (невеликий за обсягом кейс, що містить опис педагогічної ситуації, у якій окреслено проблему);

- *відкритий відеокейс* (кейс на основі відеоролику, відеофрагмента, що відображає певну педагогічну ситуацію та створює підґрунтя для аналізу).

Організація цілеспрямованої роботи щодо формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності як важливого показника успішного конкурентоспроможного педагога в сучасних соціокультурних умовах має розпочинатися на початковому етапі навчання студентів у закладі вищої освіти. Необхідно акцентувати увагу студентів на особливостях майбутньої професії педагога, сутності та значенні індивідуального стилю вчителя в сучасних умовах, ролі персоніфікованих ідеалів педагогічної майстерності в розвитку педаго-

гічної свідомості сучасного вчителя і т.п. Доцільно використовувати педагогічні кейси на основі автонаративів, наукових та публіцистичних матеріалів про ідеал учителя, сучасні вимоги до особистості вчителя, а також діагностичні кейси, що передбачають цілеспрямовану діагностику індивідуально-типологічних характеристик студентів з метою усвідомлення ними унікальності та неповторності власної індивідуальності, цінності саморозвитку та самореалізації у становленні власної особистості.

Практика використання кейс-технології у процесі підготовки майбутніх учителів у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» засвідчила їхню ефективність для вирішення завдань формування мотиваційно-ціннісного ставлення до індивідуального стилю професійної діяльності. Так, у межах теми «Соціальна і психолого-педагогічна сутність навчальної праці студента» (курс «Пропедевтика та інформаційні технології») передбачено ознайомлення студентів з особливостями організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, створення умов для самоусвідомлення нової соціальної ролі студента, спрямоване на формування мотивації до успішного оволодіння майбутньою професією й стимулювання ціннісного ставлення до вчительської праці. Студентам було запропоновано кейс-автонаратив, завдання якого передбачали таке: пригадати вчителів, які викладали у школі, написати і презентувати есе з теми «Найкращий учитель мого життя».

Відповідні есе як автонаративи слугували інформаційним підґрунтям для індивідуального самоаналізу та групового аналізу пропонованої тематики. За результатами аналізу есе було з'ясовано, що деякі студенти найкращими вважають тих учителів, які мають індивідуальний підхід до учнів, залучають усіх учнів до роботи на уроці, інші вважають найкращими вчителів, які добре знають і вміють цікаво викладати свій предмет.

Також викликали повагу вчителі, які мають розвинуті організаторські здібності, беруть активну участь у позаурочному житті шкільного колективу, уміють майстерно вирішувати конфліктні ситуації. Були й інші критерії для визначення кращого вчителя, наприклад, наведемо уривок з есе студента Андрія Г. «...у 7-му класі до нас прийшла молода вчителька англійської мови, я одразу в неї закохався, тому що вона була дуже красива і розумна... щоб привернути увагу, я ходив на всі уроки, старанно вчив домашні завдання, шукав додаткову інформацію для підготовки до занять, тренував розмовну англійську мову. Природно, що вона ставилась до мене як до старанного учня і не більше, але я дуже вдячний цій ситуації, в результаті ЗНО з англійської мови я склав на 196 балів». Крім того, найкращі вчителі мають виражену гуманістичну спрямованість, високоморальні людські якості, з повагою ставляться до учнів, на їхніх уроках превалюють суб'єкт-суб'єктні взаємини. Саме досвід цих педагогів надихнув багатьох студентів обрати вчительську професію на майбутнє.

Відкритий кейс «Учитель Нової школи» складено на основі уривка статті І. Павлюк, розміщеної на порталі Освіта.іа. Автор аналізує зміну уявлень про ідеального вчителя в історичній ретроспективі й викладає свій погляд на особистість сучасного вчителя нової школи. Методична частина кейсу містить такі завдання та питання: Як змінювались уявлення про вчителя в історичній ретроспективі? Чому? Чи погоджуєтесь ви з думкою автора з приводу портрета сучасного вчителя? Які якості сучасного вчителя ви б поставили на перше місце? Які чинники впливають на формування вчителя нової формації? Як ви вважаєте, чи можливо в період навчання в університеті сформувати в майбутніх учителів усі необхідні якості сучасного вчителя? За результатами аналізу есе й вирішення кейсу студенти склали портрет ідеального вчителя, дійшли висновку, що саме неповторна

своєрідність індивідуальності особистості дозволяє вчителю стати високопрофесійним фахівцем. Отже, за результатами такої роботи складається підґрунтя для усвідомлення майбутніми вчителями значущості індивідуального стилю педагогічної діяльності для успішності майбутньої роботи.

На початковому етапі навчання у ЗВО важливого значення набуває діагностика індивідуально-типологічних особливостей майбутніх учителів. У межах самостійної позааудиторної роботи студентам доцільно запропонувати *діагностичний кейс*, який містить інформаційний матеріал (вимоги до сучасного вчителя, представлені в нормативних документах та науково-методичних виданнях, та комплекс діагностичних матеріалів). До означеного кейсу запропоновано такі завдання: 1. Ознайомтеся з вимогами до сучасного вчителя (інформаційний матеріал). 2. Які із представлених вимог викликали у вас здивування або застереження? 3. Здійсніть попередню самооцінку щодо відповідності ваших особистісних якостей вимогам професії сучасного вчителя. 4. Здійсніть комплексну діагностику педагогічної спрямованості, педагогічних здібностей на основі представлених методик. 5. Як ви вважаєте, чи наявний у вас потенціал до успішної професійної діяльності? 6. Що є запорукою подальшого професійного та особистісного зростання майбутніх учителів під час навчання у закладі вищої освіти? Важливо було звернути увагу студентів на індивідуально-типологічні характеристики особистості (темперамент, типи спрямованості (на себе, на взаємодію), особливості саморегуляції навчальної діяльності, формально-динамічні властивості індивідуальності тощо).

У межах модуля «Педагогіка», який вивчається на 2-му курсі, за темою «Феномен педагогіки в системі сучасного наукового знання та соціокультурної практики» пропонувався *відкритий кейс «Я обрав професію вчителя. Чи чекає мене школа...»*, який побудовано на основі матеріалів Наці-

ональної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016). Загальна мета – визначити актуальність особливостей соціокультурного розвитку сфери освіти для професійного та особистісного становлення майбутніх учителів. Інформаційну основу кейсу становлять статистичні матеріали щодо стану освіти в Україні, вікового та гендерного складу педагогічних працівників.

Серед питань означеного кейсу особливу увагу було привернено до питання «Чи впливають, на вашу думку, умови соціокультурного розвитку суспільства загалом та сфери освіти зокрема на становлення та розвиток індивідуальності майбутнього вчителя?». У процесі групового обговорення студенти акцентували увагу на тому, що, попри всі труднощі розвитку суспільства – політичні, економічні тощо, професія вчителя буде затребуваною в усі часи. Відповідно особливо зростає роль відповідальності, обов'язку вчителів як особливої соціальної групи суспільства.

Статистичний матеріал, наведений у кейсі, зумовив особливо жваве обговорення в аспекті співвідношення фактів: а) скорочення кількості населення загалом та дітей зокрема внаслідок демографічних процесів та, відповідно, скорочення мережі загальноосвітніх закладів; б) віковий склад учительського корпусу (значна кількість педагогічних працівників пенсійного віку).

Представлені факти викликали особливу увагу студентів як підґрунтя для прогнозування майбутнього працевлаштування та як наслідок – упевненості в необхідності власного професійного вдосконалення. Особливістю цього кейсу є орієнтація на суспільну та особистісну значущість предметного матеріалу.

Мотиваційно-ціннісне ставлення до індивідуального стилю професійної педагогічної діяльності необхідно формувати й з урахуванням історико-педагогічного контексту, що дозволяє продемонструвати особливості

індивідуального стилю діяльності видатних педагогів минулого.

Так, сюжетний відкритий повний неструктурований кейс «Ян Амос Коменський: дивись, слухай, запам'ятовуй», інформаційним підґрунтям якого слугували фрагменти з художньо-документальної повісті С. Смолянницького «Три століття Яна Амоса Коменського», передбачав такі питання та завдання: Які особливості індивідуального стилю педагогічної діяльності були властиві Я. А. Коменському? Складіть абетку характерних рис індивідуальності Я. А. Коменського як учителя. Які практичні позиції діяльності Я. А. Коменського як учителя ви готові використовувати у своїй майбутній педагогічній роботі, а які ні?

Особливий інтерес студентів викликали кейси: «К. Ушинський: *Mesdemoiselles: ваш новий інспектор*», підготовлений за матеріалами спогадів учениць Смольного інституту шляхетних дівчат; «А. Макаренко: *турбота про життя і щастя іншого*», складений на основі архівних матеріалів; *лонгрид-кейс* (мультимедійний кейс) «Василь Сухомлинський: *учитель вчить жити власним прикладом*». Отже, відповідні кейси в межах модуля «Історія педагогіки» дозволили майбутнім учителям ознайомитися з особливостями індивідуального стилю професійної діяльності видатних педагогів минулого, визначити соціокультурні чинники становлення педагогічної майстерності вчителя, взаємозв'язок індивідуально-типологічних рис особистості педагога та результатів його діяльності.

Таким чином, результати дослідження засвідчують ефективність використання кейс-технологій у процесі формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності. Кейс-технології постають, поперше, як технології колективного навчання, важливими складниками якого є робота в групі та взаємообмін інформацією, по-друге, як синергетична технологія, пов'язана із зануренням у відповідну ситуацію, що сприяє примноженню знання, інсайтного осяяння,

обміну практичними навичками, по-третє, як проектна технологія, що передбачає формування проблеми та шляхів її вирішення на основі кейсу, який є водночас і джерелом інформації, і проектним завданням.

Усвідомлене мотиваційно-ціннісне ставлення до індивідуального стилю професійної діяльності дозволить майбутнім учителям проектувати шляхи власного саморозвитку та самовиховання, здійснювати саморегуляцію та рефлексію власної діяльності з урахуванням класичних уявлень про професію педагога та сучасних соціокультурних вимог.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою науково-методичного забезпечення системи кейсових практик у процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів.

Література

Баєв П. А. Практикум по методике Case-study : учеб. пособие. Иркутск : РИО НЦ РВХ ВСНЦ СО РАМН, 2008. 160 с.

Варданян М. Р., Палихова Н. А., Черкасова И. И., Яркова Т. А. Практическая педагогика : учеб.-метод. пособие на основе метода case-study. Тобольск : ТГ СПА им. Д. И. Менделеева, 2009. 188 с.

Голубчикова М. В., Харченко С. А. Кейс-технологии в профессиональной подготовке педагога : учеб. пособие. Иркутск : ФГБОУ ВПО «ВСГАО», 2012. 116 с.

Гордеева Т. О. Психология мотивации достижения. Москва : Смысл ; Издат. центр «Академия», 2006. 336 с.

Долгоруков А. М. Case Study как способ (стратегия) понимания. *Практическое руководство для тьютора системы открытого образования на основе дистанционных технологий.* Москва : Центр интенсивных технологий образования, 2002. С. 21 – 44.

Занюк С. Психология мотивации. Киев : Эльга-Н; Ника-Центр, 2002. 352 с.

Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогіч-

ної освіти : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 128 с.

Ломов Б. Ф. Личность в системе общественных отношений. *Психологический журнал.* 1981. Т. 2. № 1. С. 3 – 17.

Мясищев В. Н. Психология отношений ; под ред. А. А. Бодалева. Москва : Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж : НПО «МОДЭК», 1995. 363 с.

Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : кол. моногр. / авт. : В. Андрущенко, Н. Дівінська, Б. Корольова та ін. ; за заг. ред. В. Андрущенко, В. Лугового. Київ : Пед. думка, 2008. 256 с.

Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 308 с.

Сердюк Л. З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно-синергетичний підхід. Київ : Ун-т «Україна», 2012. 323 с.

References

Bayev, P.A. (2008). Praktikum po metodike Case-study : ucheb. posobie [Workshop on Case-study method: study guide]. Irkutsk : РИО НЦ РВХ ВСНЦ СО РАМН [in Russian].

Vardanyan, M.R. (2009). Prakticheskaya pedagogika: ucheb.-metod. posobie na osnove metoda case-study [Practical pedagogy: study guide based on the case-study method]. Tobolsk : TG SPA named after D.I. Mendeleev [in Russian].

Golubchikova, M.V. (2012). Keis-tekhnologii v professionalnoi podgotovke pedagoga; ucheb. posobie. [Case technology in professional teachers' training: study guide]. Irkutsk: ФГБОУ ВПО „ВСГАО” [in Russian].

Hordeeva, T. O. (2006). Psykhologyia motyvatsyyu dostyzheniya [Psychology of achievement motivation]. Moscow : Smysl ; Yzdat. tsentr «Akademyia» [in Russian].

Dolhorukov, A. M. (2002). Case Study kak sposob (stratehiya) ponymanyia [Case Study as a way (strategy) of understanding]. *Praktycheskoe rukovodstvo dlia tiutora systemu otkru-*

toho obrazovanyia na osnove dystantsyonnykh tekhnolohyi. Moscow: Tsentr yntensyvnykh tekhnolohyi obrazovanyia, 21 – 44 [in Russian].

Zaniuk, S.S. (2002). *Psykholohiia motyvatsii: navch. posibnyk* [Psychology of motivation]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian]

Kaliuzhna, T. H. (2012). *Pedahohichna aksiolohiia v umovakh modernizatsii profesiino-pedahohichnoi osvity : monohrafiia* [Pedagogical axiology under the modernization of vocational and teacher education]. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

Lomov, B. F. (1981). *Lichnost' v sisteme obshchestvennykh otnoshenii* [The Personality in the System of Social Relations]. *Psikhologicheskii zhurnal* [Psychological Journal]. 1. 18–24 [in Russian].

Myasishchev, V. N. (1995). *Psikhologiya otnosheniy* [The psychology of relationships]. Moscow : Moscow psychology-social Institute; Voronezh : MODEK [in Russian].

Andrushchenko, V. P., Luhovoi, V. T. (Eds.). (2008). *Osobystisno oriientovani tekhnolohii navchannia i vykhovannia u vyshchkykh navchalnykh zakladakh : kol. monohr.* [Personally oriented technologies of education and upbringing in higher educational institutions: collective monograph]. Kyiv : Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

Dubaseniuk, O. A. (Eds.). (2015). *Profesiina pedahohichna osvita: systemni doslidzhennia : monohrafiia* [Professional pedagogical education: systemic research: monograph]. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].

Serdiuk, L. Z. (2012). *Psykholohiia motyvatsii uchinnia maibutnykh fakhivtsiv: systemno-synerhetychnyi pidkhid : monohr* [Psychology of learning motivation future professionals, systematic and synergetic approach]. Kyiv : Universytet «Ukraina» [in Ukrainian].

Шама І. П. **Формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності засобами кейс-технологій**

У статті розкрито сутність поняття «індивідуальний стиль професійної діяльності педагога», основні функції індивідуального стилю професійної діяльності сучасного педагога, особливості його формування в майбутніх учителів у процесі навчання у закладі вищої освіти. З урахуванням положень особистісно зорієнтованого та аксіологічного методологічних підходів схарактеризовано мотиваційно-ціннісний компонент індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів, роль цілепокладання та мотивації на досягнення успіху в процесі його формування.

Розкрито змістовні та функційні аспекти кейс-технологій у професійній підготовці майбутніх учителів, види педагогічних кейсів та вимоги щодо добору кейсів для реалізації завдань формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів до індивідуального стилю професійної діяльності. Представлено приклади педагогічних кейсів різних видів (кейс-автонаратив, відкриті, проблемні, діагностичні кейси).

Ключові слова: індивідуальний стиль професійної діяльності педагога, майбутні вчителі, мотиваційно-ціннісне ставлення до індивідуального стилю професійної діяльності педагога, цілепокладання, мотивація на досягнення успіху, кейс-технологія, педагогічний кейс.

Шама И. П. **Формирование мотивационно-ценностного отношения будущих учителей к индивидуальному стилю профессиональной деятельности средствами кейс-технологий**

В статье раскрыта сущность понятия «индивидуальный стиль профессиональной деятельности педагога», основные функции индивидуального стиля профессиональной деятельности современного педагога, особенности его формирования у будущих учителей в процессе обучения в заведении высшего образования. С учетом положений личностно-ориентированного и аксиологического методологических подходов охарактеризовано мотивационно-ценностный компонент индивидуального стиля профес-

сиональной деятельности будущих учителей, роль целеполагания и мотивации на достижение успеха в процессе его формирования.

Раскрыты содержательные и функциональные аспекты кейс-технологии в профессиональной подготовке будущих учителей, виды педагогических кейсов и требования относительно отбора кейсов для реализации задач формирования мотивационно-ценностного отношения будущих учителей к индивидуальному стилю профессиональной деятельности. Представлены примеры педагогических кейсов разных видов (кейс-авторнарратив, открытые, проблемные, диагностические кейсы).

Ключевые слова: индивидуальный стиль профессиональной деятельности педагога, будущие учителя, мотивационно-ценностное отношение к индивидуальному стилю профессиональной деятельности педагога, целеполагание, мотивация на достижение успеха, кейс-технология, педагогический кейс.

Shama I.P. The Formation of the Motivation and Value Attitude of Future Teachers to the Individual Style of Professional Activity by means of Case-technologies

The article presents the essence of the concept of «the individual style of professional activity of a teacher», the main functions of the individual style of professional activity of a modern teacher, and the peculiarities of the

formation of the individual style of professional activity of future teachers during the process of education in higher education institutes.

Taking into account the points of personally oriented and axiological methodological approaches, the motivation and value component of the individual style of professional activity of future teachers has been defined, as well as the role of goal-setting and motivation for success in the process of its development.

The content and functional aspects of case technologies in training future teachers have been disclosed. The types of pedagogical cases and requirements for selection of the cases aimed at the realisation of tasks of forming the motivation and value attitude of future teachers to the individual style of professional activity have been disclosed as well. Examples of pedagogical cases of different kinds (an author-narrative case, the opened, problematic, and diagnostic cases) have been presented.

Key words: the individual style of professional activity of a teacher, future teachers, the motivation and valuable attitude to the individual style of professional activity of a teacher, goal-setting, motivation for reaching success, case-technology, a pedagogical case.

*Стаття надійшла до редакції
21.06.2019 р.*

*Прийнято до друку 26.08.2019 р.
Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.*